

דברים בגו / אדריכלות לעברית

צוות תכנון והגות:

"חכם-בן צבי אדריכלים"

"נגה כרמל אדריכלות נוף"

יונתן לוי - מחזאי, במאי ויזם חברתי.

מיכאל שדה - חוקר שפה וספרות עברית וטבח.

מהו משכן יאה לשפה העברית? איזו חשיבה אדריכלית יכולה להדהד, בלי ליפול לסימבוליות פשטנית, את רבדיה של השפה משורשיה המקראיים ועד להתחדשותה בישראל? את מגוון שימושיה ומשלביה? את היותה כוח בורא, הקוד שעמו אנו תופסים את העולם ואת עצמנו, בסיס התרבות, המעיין הרוחני של עם ישראל, הלשון שבה נכתב ספר הספרים ומסד בתולדות האנושות?

המנווה, אם להשתמש בתחדיש שנוצר במיוחד לאקדמיה, מוצע כמערכת-מחורזת ונושמת של חללי פנים וחוץ, המבקשים לשקף את הדואליות בין פנים-לחוץ המגולמת בשפה עצמה:

מחוץ, המבנה מקבל השראה מצורתו החיצונית של כתב, תחביר, עמוד גמרא, מגילה, מערכת ספירות, מדף ספרים; מפנים, הוא מבקש לתת מקום לתוכן הדברים, למשמעות האמירה ולצליל הפנימי של השפה.

מיקום המבנה במרכז התרבותי והלאומי של מדינת ישראל – בין הכנסת, מוזיאון ישראל, מוזיאון ארצות המקרא, הספרייה הלאומית ומוזיאון המדע העתידיים – מדגיש את מרכזיות השפה כמקור חיים של היצירה והצמיחה של התרבות בישראל, את היותה כוח מכונן של החברה ושל המדינה, ואת היותה גשר בין עבר, הווה ועתיד. עיצוב המנווה מתחבר ומתייחס למוסדות סביבו.

המקום, שהוא גם עמק וגם ראש גבעה – ההולם את עומקה ויופייה של העברית – מאפשר למנווה להיות מהודר ונישא - ובה בעת מכונס, עתיר שבילים וחללים פנימיים. המנווה כמו מבקש לצמוח מתוך השטח תוך שימור עצי החורש המקומיים ונוכחות הסלעים של ירושלים, באופן אורגני, אוהב וחדשני.

הציבור הרחב פוגש את המנווה במבואה, מבנה כיפתי מוקף מים, וכנסס אליה דרך הגן, ציר אופקי דמוי נהר, לפי תוואי הקרקע הטבעי, המתאים למסע תצוגה כרונולוגי או נרטיבי, שלאורכו מחוללות קוביות תחביר אדריכלי, משפטים מרחביים של חדרים, חצרות פנימיות ומרווחים, במשחק של גדלים ויחסים טבעיים. גבוה, סמוך למבנה הכניסה ולגג הגלי, מגדל האירוח לאורחי האקדמיה, שבו גם מקום לתחנת רדיו, משקיף על הגבעה כולה ומסמן את המנווה במרחב סביבו.

כמו לעברית, למנווה גם ציר אנכי: מתחת לפני השטח, כמערה במעמקי הסלע – הספרייה; בקומת הקרקע – החללים הציבוריים וברובד העליון של המתחם – קומת המחקר של האקדמיה, המעניקה לאנשי המחקר מרחב פרטי ושקט אך גם מאוורר ומואר, המאפשר מבט וקשר בין הפנים לחוץ.

שיאו האדריכלי של המנווה מתרחש במבואת הכניסה הגדולה – בה מתקיים החיבור בין הצירים והעולמות ובין הפנים לחוץ. המבואה, חלל המשותף לאנשי האקדמיה, מבקרים ותלמידים, שמה תחת כנפה – גג גדול ומרחבי – את כל האזורים הציבוריים הרשמיים: אולם המליאה, האודיטוריום האליפטי, החצרות והרחוב.

בצמוד לחלונות הספרייה, במרחב הרחוב, ממוקמת ספרייה קהילתית, יחד עם ספסלים ועצי צל המזמנים את המבקרים לשבת, לקרוא ולנוח במקום. מעל מתנהל העולם המשרדי וכיתות הלימוד, הצופים אל שדרת המוזיאון, האצטדיון וגבעת רם.

למוזיאון חלל כיפתי כפול וייחודי, הניתן לחוותו מבפנים ומחוץ, מעל ומתחת, עטוף אור טבעי החודר מהתקרה. בחלל זה תהיינה תערוכות קבע פנימיות ותערוכות מתחלפות. החלל עומד בפני עצמו כיצירה אדריכלית אך אינו כופה עצמו על התצוגות במקום.

אל חלל המוזיאון חודר מבנה האודיטוריום; במת האודיטוריום נפתחת אל אולם המוזיאון ומאפשרת לקיים מופעים גם בו. אל חלל המוזיאון חודר גם מבנה הקפיטריה, שפונה גם לרחוב ולחצר הפנימית. מעל הקפיטריה

ממוקמים מבני הסגל וכיתות הלימוד, ולאזור זה ניתן לגשת ישירות מהחניון התת-קרקעי הנפתח משדרת המוזיאונים. אל המבואה והמוזיאון ניתן להיכנס גם מרחוב סטפן ווייז בכניסה הראשית.

כדי לקשור את הרחוב לפעילות המנווה, בשבילים בין רחובות סטפן ווייז ורופין תתכנה תצוגות חוץ מוצללות ומותאמות אקוסטית, אזורי ישיבה ליחידים ולקבוצות, מרחבים נוחים להופעות קטנות ולהנחיית קבוצות. השילוב בין חללי הפנים והחוץ, בין העצים המקומיים, בסמיכות לקיוסק ולחללי הסדנאות – מזמין ליצירתו של מרחב פעיל ויצירתי של לימוד והתנסות.

כך, מבקש המנווה ליצור חוויה אינטגרלית של עומק, יופי, התאמה למרחב וחירות התנועה - בהתאם לייחודיותה של העברית, וכיאה לתפיסה תרבותית לפיה על אדם להיות מחובר למקורותיו, קשוב לסביבתו, וחופשי ביצירתו.